

V Bruseli 12. januára 2023
(OR. en)

5211/23

SOC 12
ANTIDISCRIM 5
GENDER 5
JAI 21
FREMP 3
COHOM 7
EDUC 9

SPRIEVODNÁ POZNÁMKA

Od:	Martine DEPREZOVÁ, riaditeľka, v zastúpení generálnej tajomníčky Európskej komisie
Dátum doručenia:	9. januára 2023
Komu:	Thérèse BLANCHETOVÁ, generálna tajomníčka Rady Európskej únie
Č. dok. Kom.:	COM(2023) 7 final
Predmet:	OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV Hodnotiaca správa o národných strategických rámcoch členských štátov pre Rómov

Delegáciám v prílohe zasielame dokument COM(2023) 7 final.

Príloha: COM(2023) 7 final

V Bruseli 9. 1. 2023
COM(2023) 7 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

Hodnotiaca správa o národných strategických rámcoch členských štátov pre Rómov

{SWD(2023) 3 final}

ÚVOD

Komisia 7. októbra 2020 ako súčasť svojej politickej priority presadzovať Úniu rovnosti prijala nový strategický rámec EÚ pre rovnosť, začleňovanie a účasť Rómov¹ (ďalej len „strategický rámec EÚ pre Rómov“). Na základe hodnotenia predchádzajúceho strategického rámca pre Rómov na roky 2011 – 2020² sa v novom strategickom rámci pre Rómov zdôrazňuje potreba zvýšiť angažovanosť na úrovni EÚ aj štátov na základe zmeny paradigmy zo sociálno-ekonomickej integrácie na všestrannejšieho prístupu na podporu rovnosti, začleňovania a účasti Rómov. Členské štáty tento prístup jednomyselne schválili prijatím odporúčania Rady z 12. marca 2021 o rovnosti, začleňovaní a účasti Rómov³.

Strategický rámec EÚ pre Rómov sa zameriava na boj proti protirómskemu zmýšľaniu a diskriminácii s ohľadom na rozmanitosť rómskeho obyvateľstva a na potrebu prierezového prístupu k diskriminácii na základe etnického pôvodu, ktorá môže byť skombinovaná s inými charakteristikami, napríklad so skutočnosťou, že ide o ženu, staršiu alebo mladšiu osobu, dieťa, LGBTIQ osobu, osobu so zdravotným postihnutím, osobu migrujúcu v EÚ, štátneho príslušníka tretej krajiny a/alebo osobu bez štátnej príslušnosti. Rámcom sa zároveň podporuje účasť Rómov tým, že sa posilní ich postavenie, vzájomná spolupráca a dôvera, ako aj ich zapojenie do všetkých politických a rozhodovacích procesov, ktoré sa ich týkajú. Stanovuje sa v ňom sedem spoločných cieľov EÚ a po prvý raz sa v ňom navrhujú ciele na úrovni EÚ na rok 2030, aby sa zaručil minimálny pokrok. Sedem cieľov je zameraných na horizontálne oblasti rovnosti, začlenenia a účasti a na sektorové oblasti vzdelávania, zamestnanosti, zdravia a bývania. Na podporu účinného monitorovania sa v strategickom rámci EÚ pre Rómov navrhuje aj použitie portfólia ukazovateľov pre členské štáty⁴.

Strategický rámec EÚ pre Rómov, ktorý vznikol počas krízy spôsobenej ochorením COVID-19, zohľadňuje neprimeraný vplyv na rómske obyvateľstvo, ktorý odhalila pandémia, a usmerňuje k zlepšeniu reakcie na výzvy, posilňovaniu digitálnej integrácie a zabezpečeniu environmentálnej spravodlivosti.

Dosiahnutie cieľov strategického rámca EÚ pre Rómov si vyžaduje opatrenia na úrovni EÚ aj na vnútroštátnej úrovni, pričom hlavné právomoci majú členské štáty. Z toho dôvodu sa v strategickom rámci EÚ pre Rómov aj odporúčani Rady členské štáty vyzvali, aby do septembra 2021 vypracovali vnútroštátne strategické rámce⁵ a zaslali ich Komisii. Vzhľadom na rozmanitosť situácií v členských štátoch sa očakávalo vypracovanie vnútroštátnych rámcov na základe spoločného, no diferencovaného prístupu. Komisia všetky členské štáty vyzvala, aby zahrnuli rad spoločných znakov a minimálnych záväzkov, ktoré prípadne doplnia o ďalšie záväzky v závislosti od konkrétneho štátneho kontextu, a v prípade členských štátov, kde Rómovia tvoria značnú časť obyvateľstva (t. j. viac ako 1 %⁶), aj ambicióznejšie záväzky.

¹ *Strategický rámec EÚ pre rovnosť, začlenenie a účasť Rómov* [COM(2020) 620].

² Správa o hodnotení rámca EÚ pre vnútroštátne stratégie integrácie Rómov do roku 2020 [COM(2018) 785 final].

³ Odporúčanie Rady z 12. marca 2021 o rovnosti, začleňovaní a účasti Rómov (2021/C 93/01), [Odporúčanie Rady z 12. marca 2021 o rovnosti, začleňovaní a účasti Rómov \(2021/C 93/01\)](#).

⁴ Vyvinula ich Agentúra EÚ pre základné práva (agentúra FRA) v spolupráci s národnými kontaktnými miestami pre otázky Rómov, národnými štatistickými úradmi a Komisiou.

⁵ Národným strategickým rámcom pre Rómov sa odkazuje na národné stratégie pre Rómov a/alebo na integrované súbory politických opatrení v širšom sociálno-ekonomickom kontexte, ktoré sú relevantné pre rovnosť, začleňovanie a účasť Rómov.

⁶ Bulharsko, Česko, Grécko, Maďarsko, Rumunsko, Slovensko a Španielsko.

V odporúčaní Rady, ktoré dopĺňa strategický rámec EÚ pre Rómov, sa stanovujú opatrenia na dosiahnutie pokroku v siedmich spoločných cieľoch, a to v závislosti od relevantnosti pre ich vnútroštátny kontext. Zároveň sa v ňom zdôrazňuje význam zavedenia riadnych monitorovacích mechanizmov a plného a optimálneho využitia finančných prostriedkov EÚ aj členských štátov.

V tomto oznámení sa hodnotia národné strategické rámce pre Rómov, posudzujú záväzky, ktoré prijali členské štáty, a poskytujú usmernenia pre akékoľvek potrebné zlepšenia. Dopĺňa ho pracovný dokument útvarov Komisie rozdelený do dvoch častí a pozostávajúci z prehľadov krajín, v ktorých sa zhrňujú analýzy národných stratégií prijatých členskými štátmi, ako aj viacerými kandidátskymi krajinami a potenciálnymi kandidátskymi krajinami na vstup do EÚ, ktoré sa zúčastňujú na poznanskom procese⁷. V prehľadoch krajín sa pre každý členský štát posudzuje, do akej miery hlavné navrhované opatrenia zodpovedajú cieľom strategického rámca EÚ pre Rómov a odporúčaniam Rady, poukazujúc na oblasti, v ktorých je potrebné dosiahnuť zlepšenie, a príklady sľubných postupov. Druhá časť pracovného dokumentu útvarov Komisie týkajúca sa kandidátskych krajín na vstup do EÚ a potenciálnych kandidátskych krajín sa riadi rovnakým prístupom. Súčasťou prvej časti pracovného dokumentu útvarov Komisie je tabuľka vytvorená Agentúrou EÚ pre základné práva (FRA) s cieľmi, ktoré si stanovil každý členský štát, a zhrnutie zistení hodnotiacich správ jednotlivých krajín, ktoré vypracovala iniciatíva Rómsky občiansky monitoring⁸.

1. CELKOVÉ HODNOTENIE NÁRODNÝCH STRATEGICKÝCH RÁMCOV PRE RÓMOV

Do septembra 2021 zaslalo svoje národné strategické rámce pre Rómov päť členských štátov a väčšina členských štátov ich predložila až v období od októbra 2021 do mája 2022. Dva členské štáty prijali svoje národné strategické rámce pre Rómov až na konci júna 2022⁹. Šesť členských štátov má buď prebiehajúce stratégie, ktoré sa uplatňujú aj po roku 2021, alebo súbor integrovaných politických opatrení¹⁰, pričom jeden členský štát doteraz neobnovil svoj národný strategický rámec pre Rómov, ktorého účinnosť skončila 31. decembra 2021. Hodnotenie bolo v prípade týchto siedmich členských štátov založené na dotazníku o existujúcich alebo plánovaných opatreniach, ktorého cieľom bolo určiť rozsah, v akom sa do ich súčasných rámcov a plánov začleňujú prvky nového strategického rámca EÚ pre Rómov a odporúčania Rady¹¹.

⁷ Albánsko, Bosna a Hercegovina, Severné Macedónsko, Čierna Hora, Srbsko a Kosovo, (týmto označením nie sú dotknuté pozície k štatútu a označenie je v súlade s rezolúciou BR OSN č. 1244/1999 a so stanoviskom Medzinárodného súdneho dvora k vyhláseniu nezávislosti Kosova), ktoré v rámci poznanského procesu odsúhlasili zosúladienie svojich národných strategických rámcov/akčných plánov pre Rómov s rámcom EÚ pre Rómov.

⁸ Prípravná akcia na roky 2021 – 2025 – Rómsky občiansky monitoring: Posilnenie kapacity a zapojenia rómskej a prorómskej občianskej spoločnosti do monitorovania a skúmania politik. Účasť a zapojenie občianskej spoločnosti je dôležitou súčasťou rámca EÚ pre Rómov. Rómske a prorómske organizácie boli zapojené už do predchádzajúcich hodnotení vykonávaní.

⁹ Pozri prílohu, ktorá obsahuje tabuľku s prehľadom predložených rámcov.

¹⁰ Hlavné všeobecné opatrenia v oblasti sociálneho začleňovania a boja proti diskriminácii.

¹¹ Malta neprijala národný strategický rámec pre Rómov, keďže na jej území nie je prítomné žiadne rómske obyvateľstvo.

Toto hodnotenie sa zameriava na zhodu medzi opatreniami v národných strategických rámcoch pre Rómov a tými, ktoré sa navrhujú v odporúčaní Rady. Zároveň sa zaoberá rozsahom, v akom opatrenia odzrkadľujú hlavné výzvy v každom členskom štáte, a hodnotí sa v ňom, či sú dostatočne ambiciózne na to, aby prispievali k dosiahnutiu zámerov strategického rámca EÚ pre Rómov a jeho cieľov na rok 2030. Agentúra FRA zanalyzovala cieľové hodnoty a ukazovatele stanovené v národných strategických rámcoch pre Rómov. V rámci každého cieľa sa uvádzajú príklady sľubných postupov členských štátov.

1.1. Zhrnutie posúdenia

a) Spoločné znaky, minimálne záväzky, ambicióznejšie záväzky

V strategickom rámci EÚ pre Rómov sa navrhuje, že všetky národné strategické rámce pre Rómov by mali zahŕňať spoločné znaky so zameraním na rovnosť, účasť a rozmanitosť; kombináciu všeobecných a cielených opatrení; a zlepšené stanovovanie cieľov a zber údajov. Na zavedenie týchto zlepšení do praxe sa všetky členské štáty vyzvali, aby do svojich národných strategických rámcov pre Rómov ako minimálny záväzok zahrnuli aj tieto prvky, ktoré sa odzrkadľujú aj v odporúčaní Rady:

- stanovenie východísk a cieľov na dosiahnutie cieľov a hlavných zámerov EÚ, a to aj pre konkrétne skupiny, aby sa zohľadnila rozmanitosť Rómov,
- boj proti protirómskemu zmýšľaniu a diskriminácii,
- zabezpečenie sociálno-ekonomického začlenenia marginalizovaných Rómov,
- kombinácia cielených a všeobecných opatrení,
- pridelenie vyhradeného rozpočtu a vytvorenie mechanizmu na vykonávanie, podávanie správ, monitorovanie a hodnotenie pokroku,
- začlenenie organizácií rómskej a prorómskej občianskej spoločnosti, sektorových ministerstiev, subjektov pre rovnaké zaobchádzanie a iných aktérov do systematického procesu konzultácií a spolupráce,
- podpora aktívnej účasti organizácií občianskej spoločnosti na tvorbe politík a na procesoch v rámci vnútroštátnych platforiem a platforiem na úrovni EÚ a
- poskytovanie potrebného mandátu, zdrojov a personálu národným kontaktným miestam pre otázky Rómov a posilňovanie ich úlohy, a to aj prostredníctvom reformy národných platforiem pre Rómov.

Celkovo členské štáty do svojich národných strategických rámcov pre Rómov premietli väčšinu nových prvkov strategického rámca EÚ pre Rómov, pričom sa riadili prístupom založeným na troch pilieroch rovnosti, začleňovania a účasti. Zároveň predložili opatrenia navrhované v odporúčaní Rady, a to v závislosti od ich vnútroštátneho kontextu.

Osem členských štátov (CZ, EL, ES, FR, HR, LT, SI a SK) do svojich národných strategických rámcov pre Rómov zahrnulo spoločné znaky a minimálne záväzky navrhnuté v strategickom rámci EÚ pre Rómov, zatiaľ čo dvanásť ďalších členských štátov (AT, BE, BG, DE, EE, FI, HU, IT, LV, NL, PL a RO) ich zahrnulo čiastočne. Chýbajúcimi prvkami sú prevažne ciele, jasne vyčlenené rozpočty na vykonávanie a monitorovanie či opatrenia zohľadňujúce rozmanitosť rómskeho obyvateľstva. Zostávajúcich šesť členských štátov (CY, DK, IE, LU, PT a SE) zahrnulo vo veľmi obmedzenom rozsahu minimálne záväzky.

V strategickom rámci EÚ pre Rómov sa členské štáty, ktoré čelia špecifickým výzvam v súvislosti s rovnosťou a začleňovaním Rómov, v závislosti od konkrétneho vnútroštátneho

kontextu vyzývajú, aby spoločné znaky a minimálne záväzky doplnili o ďalšie záväzky. Príklady takýchto špecifických výziev súvisia so životnými podmienkami Rómov, s nadnárodnou mobilitou či problémami spojenými s úradnou dokumentáciou. Mnohé členské štáty na základe spoločného, no diferencovaného prístupu zahrnuli ďalšie záväzky, napríklad stanovením kvantitatívnych cieľov v určitých **oblastiach** alebo podrobným uvedením plánu investícií finančných prostriedkov EÚ a vnútroštátnych prostriedkov v prospech Rómov.

Od siedmich členských štátov (BG, CZ, EL, ES, HU, RO a SK) s početnejším rómskym obyvateľstvom (viac ako 1 % z celkového obyvateľstva) sa okrem toho očakávalo zahrnutie ešte ambicióznejších záväzkov do ich národných strategických rámcov pre Rómov. Všetky tieto štáty, ako aj Chorvátsko, predložili národné strategické rámce pre Rómov s ambicióznejšími záväzkami (hoci s rozdielnou úrovňou ambícií) na prevenciu diskriminácie a boj proti nej a na odstraňovanie protirómskeho zmýšľania a protirómskych predsudkov a stereotypov. Väčšinu týchto národných strategických rámcov pre Rómov dopĺňal plán alebo súbor opatrení, v ktorom sa uvádza spôsob vynakladania finančných prostriedkov EÚ a vnútroštátnych prostriedkov na podporu rovnosti a začleňovania Rómov. Tieto členské štáty zahrnuli plány na riešenie segregácie v oblastiach vzdelávania a bývania. Pokiaľ ide o bývanie, Bulharsko a Rumunsko nemajú konkrétne opatrenia na odstraňovanie segregácie. Plány financovania opatrení však často nie sú dostatočne podrobné.

b) Ciele a opatrenia

V strategickom rámci EÚ pre Rómov sa uznáva, že **predchádzanie protirómskemu zmýšľaniu a diskriminácii a boj proti nim** je rozhodujúci pre rovnosť a začleňovanie Rómov. Väčšina členských štátov v tejto oblasti zahrnula opatrenia, ako sa navrhuje v odporúčaní Rady. Tieto opatrenia sa však systematicky prierezovo neuplatňujú vo všetkých sektorových oblastiach. Riešenie prierezovej a viacnásobnej diskriminácie z akéhokoľvek dôvodu zraniteľnosti je súčasťou len niektorých národných strategických rámcov pre Rómov.

Opatrenia na **podporu sociálneho začlenenia** Rómov v mnohých národných strategických rámcoch pre Rómov sa s vnútroštátnymi politickými programami a financovaním vrátane finančných prostriedkov EÚ prepájajú začleňujúcim prístupom, ktorým sa rieši chudoba a sociálne vylúčenie, ochrana dieťaťa a prístup k vzdelávaniu a základným službám. V mnohých prípadoch sa však jasne neopisuje rozsah prínosu týchto integrovaných politík v prospech Rómov.

Pokiaľ ide o **účasť Rómov** na konzultačných mechanizmoch, tvorbe politík a rozhodovacích procesoch, mnohé členské štáty uvádzajú príspevok Rómov k rozvoju národných strategických rámcov pre Rómov vrátane ich účasti na národných platformách pre Rómov. Z hodnotenia rómskej občianskej spoločnosti, ktoré sa realizovalo v rámci iniciatívy Rómsky občiansky monitoring¹², vyplýva, že užšie zapojenie a spolupráca sú možné a aj potrebné.

Vo väčšine národných strategických rámcov pre Rómov sa plánuje zabezpečenie nepretržitej spolupráce s Rómami, uľahčujúc ich účasť v priebehu vykonávania stratégií a na procesoch monitorovania, hodnotenia a podávania správ. Navyše, členské štáty (napr. AT, BE, CZ, DE, EL, ES, FI, HR, HU, LT, LV,

¹² Podrobné hodnotenie sa uvádza v prílohe k prvej časti pracovného dokumentu útvarov Komisie.

SE, SK a SI) uviedli opis činností na podporu posilnenia postavenia a účasti rómskych organizácií vrátane tých zastupujúcich rómske ženy a mladých ľudí, deti a mládež, hoci s menším zameraním na investície do budovania kapacít týchto organizácií.

Mnohé národné strategické rámce pre Rómov vo veľkom rozsahu zahŕňajú odporúčané opatrenia v rámci sektorových cieľov v oblasti **vzdelávania, zamestnanosti, zdravia a bývania**. Niektoré z týchto opatrení sú prepojené s vnútroštátnymi cieľmi a ukazovateľmi, ktoré sú založené na národných štatistikách, ak sú k dispozícii. Sektorový cieľ zameraný na vzdelávanie je jednou z oblastí, v ktorej členské štáty plánujú prijať najrozsiahlejšie opatrenia. Pokiaľ však ide o odstraňovanie segregácie vo vzdelávaní a bývaní, plány sa ukazujú ako nedostatočné na úspešné riešenie celého rozsahu problému. Opatrenia v oblastiach zamestnanosti, zdravia a bývania okrem toho vždy nezodpovedajú rozsahu a komplexnosti výziev, ktorým Rómovia čelia.

c) Zámery¹³

Viacere členské štáty, najmä tie s početnejším rómskym obyvateľstvom, stanovili vnútroštátne ciele, ktoré zodpovedajú cieľom na úrovni EÚ uvedeným v strategickom rámci EÚ pre Rómov. Predpokladá sa, že príspevky týchto členských štátov budú významným prínosom k spoločnému úsiliu o dosiahnutie týchto cieľov. Maďarsko a Slovensko stanovili vnútroštátne ciele zodpovedajúce cieľom na úrovni EÚ len čiastočne; Rumunsko začlenilo len niektoré vnútroštátne ciele, ktoré nezodpovedajú cieľom na úrovni EÚ.

Ďalšie členské štáty stanovili kvantitatívne alebo kvalitatívne vnútroštátne ciele v otázkach iných, ako sú ciele na úrovni EÚ v danom celi strategického rámca EÚ pre Rómov. Rozsah, nakoľko prispievajú k dosahovaniu cieľov strategického rámca EÚ pre Rómov, preto nemožno presne stanoviť. Niektoré členské štáty nestanovili žiadne ciele (DE, DK, LU, NL a SE).

Niektoré členské štáty s menej početným rómskym obyvateľstvom stanovili vnútroštátne ciele zodpovedajúce cieľom na úrovni EÚ (najmä HR, ale aj EE, SI, FI a LT pre niektoré cieľové hodnoty), pričom Komisia víta tieto snahy. V závislosti od vnútroštátnych výziev a kontextov by na tieto kladné príklady mohlo nadviazať viac členských štátov.

Celkovo z národných strategických rámcov pre Rómov, najmä tých predložených členskými štátmi, kde Rómovia tvoria väčšiu časť obyvateľstva, vyplýva, že sa vynaložilo značné úsilie na stanovenie cieľov zodpovedajúcich tým v strategickom rámci EÚ pre Rómov a na plánovanie príslušných opatrení. Rumunsko však nestanovilo štátne ciele zodpovedajúce tým v strategickom rámci EÚ pre Rómov. Absencia štátnych cieľov pre krajinu s najpočetnejším rómskym obyvateľstvom predstavuje riziko negatívneho vplyvu na kolektívnu schopnosť členských štátov dosiahnuť ciele strategického rámca EÚ pre Rómov na rok 2030.

1.2. Postavenie a úloha národných kontaktných miest pre otázky Rómov

V strategickom rámci EÚ pre Rómov sa odporúča, aby sa národným kontaktným miestam pre otázky Rómov v rámci národných strategických rámcov pre Rómov poskytol prinajmenšom

¹³ Prehľad stavu zámerov každého členského štátu pre všetky ciele sa uvádza v prílohe k prvej časti pracovného dokumentu útvarov Komisie.

primeraný mandát, dostatočné zdroje, kapacita zamestnancov a inštitucionálna autorita. Národné strategické rámce pre Rómov by ich okrem toho mali splnomocniť v záujme efektívnej koordinácie opatrení so sektorovými ministerstvami a inými príslušnými orgánmi, monitorovania vykonávania politik týkajúcich sa Rómov a posilnenia spolupráce s rómskou občianskou spoločnosťou, a to aj prostredníctvom národných platforiem pre Rómov.

Hoci národné kontaktné miesta pre otázky Rómov zohrávajú kľúčovú úlohu pri uľahčovaní spolupráce medzi orgánmi a občianskou spoločnosťou a pri podpore účasti Rómov, rozsah ich mandátov sa medzi členskými štátmi líši. Celkovo nové stratégie neposilnili národné kontaktné miesta pre otázky Rómov o dodatočné finančné a personálne zdroje, a hoci niektoré kontaktné miesta majú široký mandát, ich schopnosť účinne vykonávať koordinačnú úlohu je naďalej obmedzená.

Pokiaľ ide o členské štáty s početnejším rómskym obyvateľstvom, v strategickom rámci EÚ pre Rómov sa odporúča, aby sa úloha a postavenie národných kontaktných miest pre otázky Rómov posilnili na zabezpečenie účinnej koordinácie a uplatňovanie hľadiska rovnosti a začleňovania Rómov naprieč rôznymi sektormi na regionálnej a miestnej úrovni. V rámci sa členské štáty zároveň vyzývajú, aby národné kontaktné miesta pre otázky Rómov zapojili do koordinácie medzivládneho programovania rozdelenia fondov EÚ pre Rómov a do monitorovania týchto výdavkov a aby zabezpečili, že verejné politiky a služby skutočne pomáhajú Rómom vrátane tých, ktorí žijú v odľahlých a vidieckych oblastiach.

Väčšina členských štátov s početnejším rómskym obyvateľstvom poskytla svojim národným kontaktným miestam pre otázky Rómov primerané mandáty a úlohy pri koordinácii a spolupráci s ministerstvami v záujme plnenia národných strategických rámcov pre Rómov vrátane finančných prostriedkov EÚ. Medzi niektoré sľubné príklady patrí Slovensko, Španielsko, Chorvátsko a Česko. Zdá sa však, že ani v týchto členských štátoch nedošlo k zvýšeniu personálnych a finančných zdrojov národných kontaktných miest pre otázky Rómov. Mohlo by to obmedziť ich kapacitu na riadne monitorovanie a podávanie správ v súvislosti s vykonávaním národných strategických rámcov pre Rómov a ich zapojenie do rozvoja a monitorovania hlavných politik a programov. Pokiaľ ide o ostatné členské štáty, niektoré národné kontaktné miesta pre otázky Rómov majú veľmi obmedzené zdroje a kapacitu.

2. HORIZONTÁLNE CIELE

2.1. Boj proti protirómskemu zmýšľaniu a diskriminácii a ich predchádzanie

V odporúčaní Rady sa členské štáty vyzývajú k boju proti protirómskemu zmýšľaniu a diskriminácii a k ich predchádzaniu vrátane boja proti obťažovaniu, trestným činom z nenávisti a nenávisťným prejavom, či už online alebo offline. V odporúčaní sa členské štáty okrem toho vyzývajú, aby vypracovali a podporovali komplexný systém podpory obetí, zvyšovali povedomie o protirómskom zmýšľaní a podporovali informovanosť o histórii Rómov vrátane pamiatky rómskeho holokaustu a prostredníctvom procesov zmierenia v spoločnosti.

Členské štáty vynaložili celkovo značné úsilie na zosúladenie svojich národných strategických rámcov pre Rómov s odporúčaním Rady. Väčšina členských štátov vypracovala opatrenia na boj proti diskriminácii, nenávisťným prejavom a trestným činom z nenávisti a v určitom rozsahu aj na boj proti protirómskemu zmýšľaniu. Medzi tieto opatrenia patria kampane na zvyšovanie povedomia a informačné kampane zamerané na širokú verejnosť,

verejné inštitúcie a médiá. Hoci Maďarsko v svojej analytickej časti uvádza protirómske zmýšľanie, nemá výslovné opatrenia na boj proti protirómskemu zmýšľaniu. Bulharsko uvádza boj proti protirómskym postojom, ale jeho navrhované opatrenia sa zameriavajú skôr na boj proti diskriminácii než proti protirómskemu zmýšľaniu. Cieľom niektorých opatrení je okrem toho systematické zapojenie subjektov pre rovnaké zaobchádzanie do opatrení týkajúcich sa rovnosti Rómov a podpora pozitívnych príbehov o Rómoch a vzorových príkladoch Rómov. Súčasťou niektorých národných strategických rámcov pre Rómov sú navrhované opatrenia na riešenie prierezovej alebo viacnásobnej diskriminácie vrátane špecializovaných opatrení na riešenie osobitných výziev, ktorým čelia rómske ženy.

Viacero členských štátov zahrnulo do svojich národných strategických rámcov pre Rómov opatrenia na podporu histórie a kultúry Rómov, ako je uľahčovanie dialógu na uznávanie minulých krívd a zapájanie sa do procesov zmierenia. Medzi príklady opatrení na podporu histórie a kultúry Rómov patrí aj vypracovanie a zavedenie špecifických prvkov do učebných osnov a učebníc, oslava medzinárodného dňa Rómov (8. apríla) a pamiatka rómskeho holokaustu (2. augusta). Tieto dni sa uznávajú v právnych predpisoch niektorých členských štátov. Viaceré členské štáty financujú rozhlasové a televízne programy a múzeá venované histórii a kultúre Rómov.

Hoci väčšina členských štátov vo svojich národných strategických rámcoch pre Rómov uznala existenciu rasizmu a diskriminácie, toto povedomie by sa mohlo premietnuť do ešte silnejších opatrení v záujme primeranejšej reakcie na výzvy, ktoré sa zistili v niektorých členských štátoch.

Medzi niektoré sľubné postupy patrí uplatňovanie právnych nástrojov v boji proti diskriminácii a nenávisťným prejavom vo Francúzsku, ako aj prijatie zákona proti protirómskemu zmýšľaniu¹⁴ v Rumunsku.

Informácie o pridelení rozpočtových prostriedkov na tento cieľ, či už tých, ktoré sú určené konkrétne na národné strategické rámce pre Rómov alebo tých, ktoré sa vzťahujú na príslušné hlavné programy, buď chýbajú, alebo majú skôr všeobecný a neurčitý charakter.

Ruská vojna proti Ukrajine viedla k výrazným tokom utečencov vrátane Rómov žijúcich na Ukrajine¹⁵. Táto situácia odhalila škálu rizík, ktorým sú vystavení, a to vrátane nerovnakého zaobchádzania¹⁶. Zatiaľ čo sa uznáva doterajšie úsilie členských štátov o riešenie tejto situácie, na uspokojenie potrieb rómskych utečencov z Ukrajiny by sa malo urobiť viac prostredníctvom optimálneho využitia národných strategických rámcov pre Rómov, aby sa zabezpečil ich rovnaký prístup k hlavnému vzdelávaciemu prúdu, zamestnaniu, bývaniu, zdravotnej a sociálnej starostlivosti a iným základným službám.

2.2. Zníženie chudoby a sociálneho vylúčenia na prekonanie sociálno-ekonomickej priepasti medzi Rómami a väčšinovým obyvateľstvom

V odporúčaní Rady sa členské štáty vyzývajú, aby bojovali proti extrémne vysokej miere rizika chudoby a materiálnej a sociálnej deprivácie rómskeho obyvateľstva.

¹⁴ [Zákon č. 2/2021 o opatreniach na prevenciu protirómskeho zmýšľania a boj proti nemu.](#)

¹⁵ Podľa úradného sčítania obyvateľov z roku 2001 žije na Ukrajine 47 917 Rómov. Podľa iných odhadov, napr. podľa odhadu Rady Európy (RE), je ich počet omnoho vyšší.

¹⁶ [Ruská vojenská agresia proti Ukrajine – rozsiahly vplyv na základné práva v EÚ \(europa.eu\).](#)

Cieľom opatrení stanovených v zmysle tohto cieľa je riešenie medzigeneračného prenosu chudoby a chudoby detí a zníženie sociálneho vylúčenia Rómov. Dosiahne sa to zlepšením ich prístupu k základným verejným službám a sociálnym dávkam prostredníctvom koordinácie medzi príslušnými sektormi, ako je vzdelávanie a zamestnanosť.

Niektoré členské štáty (napr. BG, DE, EL, ES, HR, HU a SI) zahrnuli znižovanie chudoby a sociálneho vylúčenia ako špecifický samostatný cieľ. Česko tento cieľ nezahrnulo, stanovilo však jeden cieľ zodpovedajúci tomuto cieľu na úrovni EÚ. Ďalšie členské štáty tento cieľ do svojich národných strategických rámcov pre Rómov nezahrnuli, ich súčasťou však sú opatrenia na riešenie sociálno-ekonomického začlenenia a na boj proti chudobe prostredníctvom sektorových cieľov v oblastiach zamestnanosti, vzdelávania, zdravia a bývania.

Opatrenia na riešenie digitálnej priepasti a podporu digitálnej integrácie znevýhodnených rómskych komunít sú osobitne zahrnuté len v niektorých národných strategických rámcov pre Rómov, zatiaľ čo v iných prípadoch sú súčasťou hlavných politík členských štátov v oblasti sociálneho začlenenia.

V niektorých národných strategických rámcov pre Rómov sa uvádzajú Európska záruka pre deti¹⁷ a príležitosti na financovanie z prostriedkov Európskeho sociálneho fondu plus (ESF+)¹⁸ s cieľom bojovať proti chudobe detí, chýbajú v nich však podrobné informácie o pridelení rozpočtových prostriedkov.

Grécko ako sľubný postup uviedlo subvencie na boj proti energetickej chudobe a poskytlo postihnutým domácnostiam tzv. energetickú kartu, komplexný balík integrovaných služieb na riešenie tohto javu však ešte treba pripraviť. Iný príklad sľubného postupu prináša Maďarsko, keďže zahrnulo opatrenia poradenstva a odbornej prípravy, ako predchádzať na dlhu domácností.

2.3. Podpora účasti prostredníctvom posilnenia postavenia, spolupráce a dôvery

V odporúčaní Rady sa členské štáty vyzývajú, aby podľa potreby zvýšili zmysluplnú účasť Rómov vrátane žien, mladých ľudí, starších ľudí a osôb so zdravotným postihnutím a konzultácie s nimi s cieľom poskytovať skutočnú podporu v oblasti rovnosti a nediskriminácie Rómov.

Na uľahčenie konzultácie s rómskou občianskou spoločnosťou pri preskúmaní a vypracúvaní verejných politík je účasť Rómov zahrnutá do väčšiny národných strategických rámcov pre Rómov prostredníctvom ich zapojenia do vládnych konzultačných a poradných orgánov špecifických pre Rómov alebo orgánov pre etnické a národnostné menšiny.

Niektorými z opatrení národných strategických rámcov pre Rómov v zmysle tohto cieľa sa podporuje budovanie kapacít a posilnenie postavenia organizácií rómskej občianskej spoločnosti vrátane organizácií pre rómske ženy a mládež. Týmto opatreniami sa navrhuje vytvorenie a posilnenie postavenia viacúčelových rómskych komunitných centier, ktoré poskytujú rôzne služby, ako je zdravotná starostlivosť, rozvoj rodičovských zručností,

¹⁷ [Európska záruka pre deti](#).

¹⁸ [Európsky sociálny fond plus](#) – ESF+ v partnerstve.

podpora účasti na vzdelávaní, gramotnosti a mimoškolských činnostiach a usmernenie a podpora pri prístupe k pracovným príležitostiam.

Súčasťou niekoľkých národných strategických rámcov pre Rómov sú opatrenia na podporu vzorových príkladov Rómov alebo na nábor Rómov do verejných inštitúcií. Hoci sa vo viacerých národných strategických rámcoch pre Rómov uvádza potreba posilniť zastúpenie Rómov a budovať kapacity rómskych organizácií, konkrétne opatrenia na tento účel navrhlo len niekoľko členských štátov.

Španielsko takisto uviedlo sľubný postup. Prijalo opatrenia na budovanie kapacít organizácií občianskej spoločnosti, ako aj medzi rómskymi ženami a mládežou, s cieľom zabezpečiť ich zmysluplnú účasť a občiansku angažovanosť. Iným sľubným príkladom je Taliansko prostredníctvom práce národnej platformy pre Rómov a Sintov a komunitného fóra. Estónsko, Lotyšsko a Rakúsko sú ďalšími príkladmi štruktúrovanej a pravidelnej formy dialógu medzi relevantnými zainteresovanými stranami, ako sú národné platformy pre Rómov a iné konzultačné procesy.

3. SEKTOROVÉ CIELE – ŠTYRI HLAVNÉ OBLASTI

3.1. Zvýšenie skutočne rovnakého prístupu ku kvalitnému inkluzívnemu všeobecnému vzdelávaniu

V odporúčaní Rady sa členské štáty vyzývajú, aby zabezpečili skutočnú rovnosť v prístupe ku všetkým formám vzdelávania a v účasti na nich. Ide o vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve až po terciárne vzdelávanie vrátane druhošancového vzdelávania, vzdelávania dospelých a celoživotného vzdelávania. Okrem toho sa v odporúčaní Rady členské štáty vyzývajú, aby zabránili segregácii vo vzdelávaní a odstránili ju.

Medzi opatrenia, ktoré členské štáty stanovili v zmysle tohto cieľa, patrí široká škála činností vzťahujúcich sa na prístup k vzdelávaniu a starostlivosti v ranom detstve, uľahčenie prístupu k vzdelávaniu, gramotnosť vo vyučovacom jazyku, podpora nadobúdania digitálnych zručností u rómskych detí, opatrenia na zlepšenie udržania školskej dochádzky a predchádzanie predčasnemu ukončeniu školskej dochádzky a v určitom rozsahu opatrenia na pomoc pri zvyšovaní dosiahnutého stupňa vzdelania a úspešný postup rómskych žiakov z povinného vzdelávania na vzdelávanie po ukončení povinnej školskej dochádzky.

Všetky členské štáty s početnejším rómskym obyvateľstvom v súlade s ambicióznejšími záväzkami navrhovanými v strategickom rámci EÚ pre Rómov zahrnuli opatrenia na prevenciu segregácie a zapájanie sa do prechodu rómskych žiakov zo segregovaných škôl do prostredia hlavného vzdelávacieho prúdu. V niektorých prípadoch (napr. HU, RO a SK) sa však zdá, že navrhované opatrenia, ktoré nie sú vždy vypracované systematicky na základe dobre vymedzeného východiska a doplnené o ukazovatele a ciele, nedostatočne zodpovedajú rozsahu výziev. Inými opatreniami sa podporuje inkluzívnosť v školách a boj proti diskriminácii rómskych detí. Vo viacerých národných strategických rámcoch pre Rómov sa uvádza rozvoj a používanie učebných materiálov v rómskom jazyku.

Vo väčšine národných strategických rámcov pre Rómov sa nestanovili dostatočné opatrenia na zvýšenie sociálnej mobility rómskych študentov a na pomoc pri ich úspešnom postupe z vyššieho sekundárneho na terciárne vzdelávanie. Národnými strategickými rámcami pre Rómov sa neprimerane rieši spôsob odstraňovania prekážok účasti rómskych detí v materských školách vrátane detí žijúcich vo vzdialených, vidieckych alebo segregovaných

oblastiach. V rámci sa nenavrhujú ani primerané opatrenia na podporu zamestnanosti rómskych učiteľov, asistentov a mediátorov. Opatrenia na podporu vzdelávania dospelých Rómov sa uvádzajú vo viacerých národných strategických rámcoch pre Rómov (napr. AT, BG, DE, EL, ES, HR, HU, FI, IT, LT, PL a SI).

Mnohé národné strategické rámce pre Rómov sú neurčité z hľadiska pridelených rozpočtových prostriedkov v tejto oblasti, čo sťažuje hodnotenie primeranosti financovania alebo predvídanie možných vplyvov navrhovaných opatrení.

Opatrenia na prevenciu predčasného ukončenia školskej dochádzky sú nedostatočne doplnené o primerané opatrenia na opätovné začlenenie tých rómskych žiakov, ktorí predčasne ukončili školskú dochádzku, do formálneho vzdelávania. Niekoľko členských štátov (napr. CZ, HR, IT, LV, a SK) má zavedené opatrenia na riešenie a prevenciu nesprávnej diagnostiky a neprimeraného zaradovania rómskych žiakov do vzdelávania žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Na podporu digitálnych zručností vo vzdelávaní a zlepšenie prístupu k internetu sú potrebné ďalšie opatrenia. Opatrenia sú potrebné aj na poskytovanie osobných počítačov, notebookov, tabletov a učebných materiálov na dištančné vzdelávanie a na zabezpečenie, aby sa dostali k chudobným komunitám, najmä rómskym deťom. V národných strategických rámcoch pre Rómov sa nedostatočne rieši riziko ďalšieho digitálneho vylúčenia Rómov zo vzdelávania, ako sa ukázalo počas pandémie ochorenia COVID-19.

Sľubné postupy v tejto oblasti prinieslo Holandsko, ktoré sprístupňuje školskú subvenciu vo výške 1 milión EUR ročne na podporu škôl s rómskymi deťmi. Fínska Národná poradná rada pre otázky Rómov preskúmava obsah vzdelávacích materiálov, ktoré sa týkajú Rómov, a poskytuje k nemu usmernenie a návrhy. Poľská vláda poskytuje stimuly pre miestnu samosprávu na ďalšie zvýšenie počtu rómskych školských mediátorov.

3.2. Zvýšenie skutočne rovnakého prístupu ku kvalitnému a udržateľnému zamestnaniu

V odporúčaní Rady sa členské štáty vyzývajú, aby podporovali skutočnú rovnosť pre Rómov, najmä pre mladých ľudí, v prístupe ku kvalitnému a udržateľnému zamestnaniu a opatrenia na boj proti diskriminácii, jej prevenciu a odstránenie a na podporu aktivácie pracovných miest.

Väčšina členských štátov uznáva rozdiel v zamestnanosti Rómov a ostatného obyvateľstva. Navrhujú opatrenia na podporu začleňovania prostredníctvom programov pre mladých Rómov, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy, s cieľom zlepšovať ich zručnosti a digitálnu zdatnosť a poskytovať stáže, učňovskú prípravu a odborné vzdelávanie. Cieľom opatrení v niektorých členských štátoch je zvýšenie praktických skúseností na uľahčenie prechodu zo vzdelávania na trh práce.

Aktivačné opatrenia v oblasti trhu práce s osobitným zameraním na mladých ľudí sú súčasťou hlavných politík členských štátov zacielených na znevýhodnené alebo marginalizované skupiny. Niekoľko členských štátov zahrnuje opatrenia na podporu samostatne zárobkovo činných a podnikajúcich Rómov.

Vo väčšine národných strategických rámcov pre Rómov sa rieši rozdiel v zamestnanosti mužov a žien zahrnutím opatrení zameraných na aktiváciu rómskych žien na trhu práce alebo vykonávaním štúdií o dôvodoch nižšej miery ich účasti na trhu práce. Opatrenia na školenie zamestnávateľov o nediskriminácii a rozmanitosti uvádza len niekoľko členských štátov, pričom ešte menší počet členských štátov uvádza odbornú prípravu o protirómskom zmýšľaní.

Väčšina členských štátov s početnejším rómskym obyvateľstvom predložila komplexné všeobecné a cielečné opatrenia na regionálnej a miestnej úrovni na podporu začleňovania Rómov a v záujme boja proti diskriminácii a protirómskemu zmýšľaniu, ktoré im bránia v prístupe k zamestnaniu. Vo viacerých národných strategických rámcoch pre Rómov sa ako zdroje financovania na vykonávanie navrhovaných opatrení uvádzajú vnútroštátne fondy, fond ESF+, fond EFRR¹⁹ alebo Fond na spravodlivú transformáciu²⁰, hoci sa odkazuje na všeobecné iniciatívy a neobsahujú podrobné informácie o pridelení rozpočtových prostriedkov pre Rómov.

Príkladom sľubných postupov je všeobecná aktívna politika trhu práce v Bulharsku, ktorá sa zameriava na mladých nezamestnaných ľudí vo veku do 29 rokov vrátane Rómov. Ďalší príklad možno pozorovať v Litve, ktorá prijala opatrenia na presadzovanie a podporu podnikavosti, a to aj medzi znevýhodnenými skupinami, ako sú Rómovia. Belgicko vykonáva projekty Roma@work, ktoré sú financované z fondu ESF a ktoré pomáhajú Rómom hľadajúcim zamestnanie prostredníctvom odbornej prípravy a koučingu.

3.3. Zlepšenie zdravia Rómov a zvýšenie skutočne rovnakého prístupu ku kvalitnej zdravotnej starostlivosti a sociálnym službám

V odporúčaní Rady sa členské štáty vyzývajú, aby zabezpečili skutočnú rovnosť v prístupe bez prekážok ku kvalitným službám zdravotnej a sociálnej starostlivosti, najmä pre skupiny, ktoré sú najviac ohrozené alebo žijú v marginalizovaných alebo vzdialených, vidieckych a segregovaných lokalitách.

Väčšina členských štátov uznáva, že so zabezpečením rovnakého prístupu Rómov k zdravotnej starostlivosti sú spojené osobitné výzvy. V rámci niektorých národných strategických rámcov pre Rómov sa plánuje vykonanie štúdií o zdravotnej situácii rómskeho obyvateľstva s cieľom zvýšiť úroveň poznatkov orgánov a ich kapacitu vypracovávať lepšie, cielejšie opatrenia.

Väčšina členských štátov sa zameriava na odbornú prípravu pracovníkov v oblasti zdravotnej starostlivosti, terénnych pracovníkov a rómskych zdravotných mediátorov, ako aj na osvetové kampane na podporu zdravého životného štýlu a zdravotnej starostlivosti pre deti. Medzi ďalšie opatrenia patria priame podporné činnosti pre rómske obyvateľstvo žijúce v osadách, v rámci ktorých sa poskytujú služby mobilnej zdravotnej starostlivosti.

Niektoré členské štáty stanovili opatrenia týkajúce sa rómskych žien so zameraním na reprodukčné zdravie. Potreby osôb so zdravotným postihnutím, seniorov, LGBTIQ Rómov, ako aj obetí alebo potenciálnych obetí obchodovania s ľuďmi sa riešia v malom počte národných strategických rámcov pre Rómov. Niekoľko členských štátov zahrnulo opatrenia zamerané na zvyšovanie očakávanej dĺžky života rómskeho obyvateľstva. V takmer polovici národných strategických rámcov pre Rómov sa navrhujú opatrenia na zabránenie vplyvu pandémie ochorenia COVID-19 vrátane kampaní na podporu očkovania (napr. BG, CZ, CY, EE, EL, ES, FR, HU, HR, IE, LV, RO a SK).

¹⁹ [Európsky fond regionálneho rozvoja.](#)

²⁰ [Fond na spravodlivú transformáciu.](#)

Väčšina členských štátov s početnejším rómskym obyvateľstvom zaviedla kombináciu všeobecných a cielených opatrení a uvádza existenciu plánov vykonávania na realizáciu týchto opatrení na miestnej a regionálnej úrovni, hoci v niektorých prípadoch nie sú tieto plány jasne formulované. Tieto členské štáty považujú diskrimináciu a protirómske zmýšľanie za jeden z dôvodov brániacich Rómom v prístupe k zdravotnej starostlivosti.

Vo viacerých národných strategických rámcoch pre Rómov sa uvádza, že na tento cieľ využívajú financovanie fondov ESF+ a EFRR, a to najmä na všeobecné opatrenia na zlepšenie prístupu marginalizovaných osôb k zdravotnej starostlivosti.

Príklady sľubných postupov pochádzajú z Portugalska, ktoré vykonáva cielené opatrenia na školenie rómskych zdravotných mediátorov, a z Cypru, ktorý všetkým osobám poskytuje jednoducho dostupný všeobecný a bezplatný prístup k pediatrom.

3.4. Zvýšenie skutočne rovnakého prístupu k adekvátnemu bývaniu bez segregácie a k základným službám

V odporúčaní Rady sa členské štáty vyzývajú, aby zabezpečili rovnaké zaobchádzanie s Rómami, čo sa týka prístupu k primeranému nesegregovanému bývaniu a základným službám. Patrí medzi ne voda, sanitácia, doprava, finančné služby a digitálne komunikácie v zmysle zásady č. 20 Európskeho piliera sociálnych práv²¹.

Viacero členských štátov pridalo opatrenia na zlepšenie prístupu k základným službám, najmä prístupu k tečúcej vode, a v určitej miere opatrenia na prevenciu a odstránenie priestorovej segregácie. Súčasťou niekoľkých národných strategických rámcov pre Rómov sú všeobecné aj cielené opatrenia na uľahčenie prístupu k sociálnemu bývaniu, zatiaľ čo v niektorých národných strategických rámcoch pre Rómov sa navrhujú opatrenia na vykonanie úradných postupov mestskej a obytnej modernizácie, podporu vlastníctva obytných nehnuteľností a investície do infraštruktúry, ako je elektrina, plyn, tečúca voda, nakladanie s odpadovou vodou a odpadom, cesty a prístup k doprave.

Dôležitý aspekt boja proti diskriminácii a protirómskemu zmýšľaniu, ktoré sú prekážkami v prístupe k bývaniu, uznáva len niekoľko členských štátov a v ešte menšom rozsahu sa to premietá do konkrétnych opatrení. Vo väčšine národných strategických rámcov pre Rómov sa nedostatočne riešia otázky, ako je nútené vysťahovanie, nemožnosť Rómov stať sa vlastníkami nehnuteľností alebo dovoliť si udržateľný prenájom, či zníženie rozdielu v preľudnenosti domácností.

Väčšina členských štátov s početnejším rómskym obyvateľstvom (CZ, EL, ES, HU a SK) vo všeobecnosti zahrnula odstraňovanie segregácie na miestnej úrovni, pričom Bulharsko a Rumunsko neuvádzajú na jej odstraňovanie konkrétne opatrenia. Takéto iniciatívy spočívajú v zabezpečení, aby nový rozvoj financovaný z verejných finančných prostriedkov nebol segregovaný, monitorovaní prítomnosti Rómov v obytných mestských častiach, či spolupráci so širšou komunitou na procesoch odstraňovania segregácie tým, že sa širšia komunita pripraví na privítanie Rómov, ktorí sa presťahovali zo segregovaných oblastí.

²¹ [Európsky pilier sociálnych práv](#).

Väčšina národných strategických rámcov pre Rómov v tejto oblasti využíva programy financovania z prostriedkov EÚ, len výnimočne sa v nich však uvádzajú podrobné informácie z hľadiska rozdelenia prostriedkov.

Medzi príklady sľubných postupov patrí Nemecko, ktoré ukázalo, ako môžu miestne orgány začleniť prístup špecifický pre Rómov do svojej stratégie „Prístup k bývaniu“, alebo francúzsky plán dosiahnuť do roku 2030 úplné odstránenie chatrčí²², ktorý je podporený cieľmi a harmonogramom. Medzi ďalšie príklady patrí Slovinsko, ktoré mapuje a legalizuje osady s cieľom zlepšiť ich infraštruktúru, a Švédsko, ktoré vypracovalo poradenský materiál na zvyšovanie povedomia prenajímateľov o situácii Rómov na trhu s obytnými nehnuteľnosťami a na boj proti diskriminácii. Iným príkladom sľubného postupu je projekt občianskeho združenia Romodrom s názvom Housing First²³ v Česku, ktorý rieši bezdomovectvo a depriváciu v oblasti bývania osôb rómskeho pôvodu, ktoré sú sociálne vylúčené alebo ohrozené sociálnym vylúčením.

4. MONITOROVANIE A PODÁVANIE SPRÁV

V strategickom rámci EÚ pre Rómov sa navrhuje, že všetky členské štáty by mali zlepšovať stanovenie cieľov, zber údajov, monitorovanie a podávanie správ a že údaje by sa mali získavať pravidelne, aby sa mohli použiť pri podávaní správ a monitorovaní. Všetky členské štáty sa vyzvali, aby ako minimálny záväzok vo svojich národných strategických rámcoch pre Rómov stanovili vnútroštátne východiská a ciele na dosiahnutie cieľov a zámerov EÚ, ktoré sú založené na komplexnom posúdení potrieb. V strategickom rámci EÚ pre Rómov sa okrem toho navrhlo, aby ako ďalší záväzok do svojich národných strategických rámcov pre Rómov zahrnuli stanovenie vnútroštátnych kvantitatívnych a kvalitatívnych cieľov pre všetkých sedem cieľov EÚ a súvisiacich zámerov, a to v závislosti od dostupnosti údajov, ako aj vnútroštátneho kontextu a výziev.

Odzrkadľuje sa to aj odporúčaní Rady, v ktorom sa členské štáty vzhľadom na ciele a hlavné zámery EÚ vyzývajú, aby do svojich národných strategických rámcov pre Rómov začlenili vnútroštátne kvantitatívne a/alebo kvalitatívne ciele, ktoré sú prispôsobené vnútroštátnym okolnostiam a dostupnosti údajov týkajúcich sa rovnosti.

Prieskum o Rómoch na roky 2020 – 2021²⁴, ktorý vykonala agentúra FRA, bol zverejnený v októbri 2022. Poskytuje základné údaje o situácii Rómov v ôsmich členských štátoch EÚ²⁵ a dvoch kandidátskych krajinách²⁶. Na základe týchto údajov sa bude monitorovať pokrok v EÚ a v dotknutých členských štátoch.

Komisia na zabezpečenie účinnejšieho zberu údajov, podávania správ a monitorovania pokroku pri dosahovaní cieľov EÚ a vnútroštátnych cieľov navrhla použitie portfólia ukazovateľov, ktoré vypracovala agentúra FRA so zapojením národných kontaktných miest pre otázky Rómov, národných štatistických úradov a Komisie.

²² [Francúzsky plán dosiahnuť do roku 2030 úplné odstránenie chatrčí.](#)

²³ <https://romodrom.cz/en/our-activities/housing/housing-first/>.

²⁴ [Prieskum Agentúry EÚ pre základné práva na roky 2020 – 2021: Rómovia v desiatich európskych krajinách – hlavné výsledky.](#)

²⁵ Česko, Grécko, Chorvátsko, Maďarsko, Portugalsko, Rumunsko, Španielsko a Taliansko.

²⁶ Severné Macedónsko a Srbsko.

Väčšina členských štátov zaviedla mechanizmus monitorovania a podávania správ koordinovaný národným kontaktným miestom pre otázky Rómov, a to so zreteľom na príspevky národných platforiem pre Rómov, organizácií rómskej občianskej spoločnosti, ministerstiev, subjektov pre rovnaké zaobchádzanie a národných štatistických úradov. Tieto mechanizmy monitorovania a podávania správ budú zároveň využívať príspevky iniciatívy Rómsky občiansky monitoring.

Hodnotenie monitorovacích rámcov jednotlivých krajín, ktoré sa uskutočnilo spoločne s agentúrou FRA, sa ukázalo ako náročné, keďže je potrebné zlepšiť porovnateľnosť štatistického prístupu členských štátov k východiskám, ukazovateľom a cieľom.

V národných strategických rámcoch pre Rómov niektorých členských štátov s početnejším rómskym obyvateľstvom (BG, CZ, EL, ES, ako aj HR) sa stanovujú vnútroštátne kvalitatívne ciele v oblasti rovnosti, začleňovania a účasti Rómov, ktoré majú viesť k dosiahnutiu hlavných zámerov strategického rámca EÚ pre Rómov pre sedem cieľov. Slovensko reagovalo na zámery strategického rámca EÚ pre Rómov v šiestich cieľoch s výnimkou horizontálneho cieľa „Znižovanie chudoby a sociálneho vylúčenia“. Maďarsko v reakcii na zámery strategického rámca EÚ pre Rómov uviedlo výslovné vnútroštátne kvantitatívne ciele v oblastiach chudoby, vzdelávania a zamestnanosti. Rumunsko neuviedlo vnútroštátne ciele na dosiahnutie hlavných zámerov strategického rámca EÚ pre Rómov.

Estónsko, Slovinsko, Litva a Lotyšsko stanovili vnútroštátne ciele zodpovedajúce hlavným zámerom rámca v jednom alebo viacerých cieľoch.

Viaceré členské štáty, uplatňujúc spoločný, no diferencovaný prístup, reagovali na jeden alebo viacero zo siedmich cieľov strategického rámca EÚ pre Rómov, na hlavné zámery EÚ však reagovali len čiastočne. Tieto členské štáty stanovili kvalitatívne alebo kvantitatívne ciele a súvisiace opatrenia, ktoré však môžu pomôcť pri zlepšovaní situácie Rómov v príslušných oblastiach.

K zlepšovaniu situácie Rómov prispievajú aj opatrenia navrhnuté členskými štátmi, ktoré nemajú stanovené žiadne ciele, nie je však možné určiť rozsah, v akom prispievajú k dosahovaniu hlavných zámerov EÚ.

Členské štáty, ktoré stanovili kvantitatívne a kvalitatívne ciele pre sedem cieľov prispievajúcich k zámerom strategického rámca EÚ pre Rómov, významne prispievajú k dosiahnutiu cieľov EÚ na rok 2030. Členské štáty, ktoré čelia špecifickým výzvam a v ktorých Rómovia tvoria značnú časť obyvateľstva (najmä Rumunsko, v ktorom žije najväčšie rómske obyvateľstvo v EÚ), však musia vynaložiť väčšie úsilie na stanovenie takýchto cieľov, aby sa zvýšili šance na spoločné dosiahnutie cieľov EÚ na rok 2030.

Pokiaľ ide o zber údajov, viaceré členské štáty odkazovali na údaje dostupné z prieskumov Eurostatu a agentúry FRA, ako aj národných štatistických údajov. Niektoré členské štáty pritom odôvodnili nedostatok východísk a cieľov na základe právneho obmedzenia zberu údajov o etnickom pôvode.

Členské štáty by mali v nadväznosti na odporúčanie Rady zabezpečiť úplné zverejnenie vnútroštátnych správ o rovnosti, začlenení a účasti Rómov. Informácie o tomto aspekte však vo väčšine národných strategických rámcov pre Rómov chýba.

5. FINANCOVANIE NA VYKONÁVANIE NÁRODNÝCH STRATEGICKÝCH RÁMCOV PRE RÓMOV

V strategickom rámci EÚ pre Rómov a odporúčaní Rady sa zdôrazňuje význam financovania EÚ a vnútroštátneho financovania v záujme rovnosti, začleňovania a účasti Rómov, pričom sa v ňom členské štáty vyzývajú, aby vo svojich národných rámcoch vysvetlili spôsob, akým sa budú používať finančné prostriedky a finančné nástroje EÚ a členských štátov. Mnohé členské štáty uviedli ako zdroje financovania kombináciu vnútroštátneho financovania a financovania z prostriedkov EÚ, najmä v rámci politiky súdržnosti EÚ, ako aj financovanie od iných medzinárodných darcov. Táto kombinácia financovania sa používa na vykonávanie opatrení stanovených v národných strategických rámcoch pre Rómov a opatrení, ktoré zahŕňajú Rómov ako časť hlavných programov v oblastiach vzdelávania, zamestnanosti, zdravia a bývania.

V strategickom rámci EÚ pre Rómov a odporúčaní Rady sa členské štáty, najmä tie, ktoré čelia výraznejším výzvam a v ktorých žije značný počet Rómov, vyzývajú, aby naplno využili financovanie dostupné pre Rómov v rámci viacročného finančného rámca (VFR) na roky 2021 – 2027 a nástroja NextGenerationEU. Nariadenia na roky 2021 – 2027 sa na tento účel posilnili a zefektívnil, napríklad prostredníctvom špecifického cieľa fondu ESF+ na podporu sociálno-ekonomickej integrácie marginalizovaných komunít, ako sú Rómovia, a doplnkových investícií z fondu EFRR v tejto oblasti, ako aj zavedením zodpovedajúcich tematických základných podmienok v nariadení o spoločných ustanoveniach²⁷ pre fondy politiky súdržnosti.

Touto základnou podmienkou sa od členských štátov, ktoré vyčlenili finančné prostriedky zamerané na tento cieľ, vyžaduje, aby mali zavedený národný strategický politický rámec pre začleňovanie Rómov. Zahŕňa to prísne požiadavky týkajúce sa monitorovania, opatrenia na odstraňovanie segregácie, uplatňovanie hľadiska začleňovania Rómov na regionálnej a miestnej úrovni, ako aj úzku spoluprácu s rómskou občianskou spoločnosťou a inými relevantnými zainteresovanými stranami. Základná podmienka sa bude počas programového obdobia nepretržite monitorovať. Ak by ju členské štáty už nespĺňali, úhrada výdavkov sa zablokuje pre zodpovedajúci špecifický cieľ. Okrem toho všetky členské štáty musia v rámci fondu ESF+ spĺňať požiadavku tematickej koncentrácie na úrovni 25 %, pokiaľ ide o zdroje zamerané na sociálne začlenenie, ktorých kľúčovou cieľovou skupinou sú Rómovia. Členské štáty by mali zabezpečiť, aby sa dostupné finančné prostriedky skutočne dostali k Rómom.

Komisia počas rokovaní o partnerských dohodách na roky 2021 – 2027 a programoch fondov EFRR a ESF+ zdôraznila, že výzvy týkajúce sa Rómov, ktoré sú špecifické pre jednotlivé krajiny, by sa mali náležite zohľadniť a riešiť v pripravovaných programoch a že by sa mali vykonávať opatrenia na podporu začleňovania Rómov a ich prístupu k všeobecnej nesegregovanej infraštruktúre a službám.

²⁷ Nariadenie (EÚ) 2021/1060, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde plus, Kohéznom fonde, Fonde na spravodlivú transformáciu a Európskom námornom, rybolovnom a akvakultúrnom fonde a rozpočtové pravidlá pre uvedené fondy, ako aj pre Fond pre azyl, migráciu a integráciu, Fond pre vnútornú bezpečnosť a Nástroj finančnej podpory na riadenie hraníc a vízovú politiku.

Na marginalizované komunity, ako sú Rómovia, zamýšľa v rámci fondu ESF+ vyčleniť finančné prostriedky šesťnásť členských štátov (BG, CZ, EE, EL, ES, FI, FR, HU, HR, IT, LU, PL, PT, RO, SK a SI), a to vo výške viac ako 1,8 miliardy EUR²⁸.

V súlade s nariadením, ktorým sa zriaďuje Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti²⁹ sa očakáva, že reformy a investície zahrnuté do národných plánov obnovy a odolnosti prispejú k účinnému riešeniu všetkých alebo značného počtu výziev, ktoré sa identifikovali v odporúčaniach pre jednotlivé krajiny v rámci európskeho semestra určených členským štátom v kontexte európskeho semestra od roku 2019³⁰. V rámci semestra BG, CZ³¹, HU, RO a SK pravidelne dostávali počas rokov 2012 – 2019 odporúčania pre jednotlivé krajiny v súvislosti so začlenením rómskeho obyvateľstva. Rada v roku 2019 adresovala odporúčania pre jednotlivé krajiny BG, HU, RO a SK, ktoré sa týkali najmä potreby inkluzívneho a kvalitného vzdelávania rómskych žiakov.

V správach o krajinách týkajúcich sa BG, CZ, HU, RO a SK sa v roku 2022 konkrétne uvádza význam otázok súvisiacich so začleňovaním Rómov. Všetky členské štáty so schválenými plánmi obnovy a odolnosti dostali v roku 2022 odporúčanie k vykonávaniu týchto plánov a programov politiky súdržnosti. Maďarsko, ktorého plán obnovy a odolnosti Rada schválila 15. decembra 2022³², dostalo v roku 2022 odporúčanie súvisiace so začleňovaním Rómov. V nariadení o Mechanizme na podporu obnovy a odolnosti sa od členských štátov zároveň vyžaduje, aby vysvetlili spôsob, akým opatrenia v ich príslušných plánoch obnovy a odolnosti majú prispieť k rovnakým príležitostiam pre všetkých a k uplatňovaniu týchto cieľov v súlade so zásadami Európskeho piliera sociálnych práv. Do viacerých národných plánov obnovy a odolnosti sa výslovne zahŕňajú Rómovia ako príjemcovia určitých opatrení, napríklad prostredníctvom podpory služieb starostlivosti o deti a prístupu sociálne znevýhodnených študentov vrátane Rómov ku kvalitnému hlavnému vzdelávaciemu prúdu, ako aj špecializovaných investícií, napr. na poskytovanie lekárskeho služieb pre rómske komunity.

Ďalšie investície a reformy sa týkajú vytvorenia mládežníckych centier s cieľom osobného rozvoja mladých ľudí zo zraniteľných skupín, ako sú Rómovia, a poskytovania energeticky účinného sociálneho bývania pre zraniteľné skupiny. Celkovo je súčasťou plánov značný počet reforiem a investícií na podporu sociálnych cieľov. Členské štáty vyčlenili z finančných prostriedkov získaných z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti celkovo 28 % na podporu sociálnych cieľov, ktoré sú rozdelené do štyroch kategórií: zamestnanosť a zručnosti, vzdelávanie a starostlivosť o deti, zdravotná a dlhodobá starostlivosť a sociálne politiky³³.

²⁸ Táto suma sa považuje len za odhad. Zodpovedá informáciám, ktoré členské štáty oficiálne predložili do 21. novembra 2022. Konečná suma bude k dispozícii až po prijatí všetkých programov.

²⁹ [Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2021/241 z 12. februára 2021, ktorým sa zriaďuje Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti.](#)

³⁰ Národné plány obnovy a odolnosti sa musia zaoberať odporúčaniami pre jednotlivé krajiny stanovenými od roku 2019, čo pre väčšinu členských štátov znamenalo odporúčania pre jednotlivé krajiny za roky 2019 a 2020, keďže väčšina plánov sa prijala v roku 2021. Cyklus semestra v roku 2022 zaujal mierny prístup a odporúčania pre jednotlivé krajiny sa zaoberali len zostávajúcimi alebo novovznikajúcimi prioritami, ktoré sa nedostatočne riešia v prijatých plánoch obnovy a odolnosti. V dôsledku toho odporúčania pre jednotlivé krajiny týkajúce sa Rómov dostalo v roku 2022 len HU (ktorého plán obnovy a odolnosti sa prijal 15. decembra 2022). Rada v roku 2019 adresovala BG, HU, RO a SK odporúčania, ktoré sa týkali najmä potreby inkluzívneho a kvalitného vzdelávania rómskych žiakov.

³¹ CZ dostávalo do roku 2016 špecifické odporúčania v súvislosti so začleňovaním rómskeho obyvateľstva.

³² [Výsledok písomného postupu týkajúceho sa maďarského plánu obnovy – Consilium \(europa.eu\).](#)

³³ [Hodnotiaca tabuľka obnovy a odolnosti \(europa.eu\).](#)

Členské štáty sa vyzývajú, aby optimálne využili toto financovanie na vypracovanie a vykonávanie opatrení na zlepšenie prístupu marginalizovaných skupín, ako sú Rómovia, k všeobecnému nesegregovanému vzdelávaniu, bývaniu, zdravotnej a dlhodobej starostlivosti a zamestnanosti v záujme presadzovania ich sociálneho začlenenia, ako aj na podporu organizácií občianskej spoločnosti pracujúcich s marginalizovanými rómskymi komunitami.

6. KRAJINY ZAPOJENÉ DO PROCESU ROZŠIROVANIA: KANDIDÁTSKE A POTENCIÁLNE KANDIDÁTSKE KRAJINY NA VSTUP DO EÚ³⁴

Vedúci predstavitelia západného Balkánu preukazujúc ich silný záväzok k začleňovaniu Rómov v rámci poznanského procesu³⁵ odsúhlasili zosúladienie svojich národných strategických rámcov/akčných plánov pre Rómov so strategickým rámcom EÚ pre Rómov, a preto sa na nich vzťahuje toto hodnotenie.

Cieľ boja proti protirómskemu zmýšľaniu sa sleduje v celom regióne západného Balkánu. Nové národné strategické rámce pre Rómov sa vypracovali s účasťou občianskej spoločnosti. Súčasťou všetkých národných strategických rámcov pre Rómov, ktoré vypracovali partneri zo západného Balkánu, sú zavedené vnútroštátne ukazovatele a monitorovacie nástroje. Na zabezpečenie spoľahlivého hodnotenia pokroku by sa však mal posilniť pravidelný zber údajov, verejné podávanie správ a hodnotenie, pričom sa ako východiská pre región použijú výsledky prieskumov západného Balkánu.

Hoci sú chudoba a sociálne vylúčenie Rómov v regióne veľmi rozšírené, opatrenia zacielené na tento problém sa nedostatočne vzťahujú na viacnásobnú a štrukturálnu diskrimináciu (žien, seniorov, detí, LGBTIQ osôb a Rómov bez štátnej príslušnosti). Ako sa zdôrazňuje v rámci, nedostatočne sa rieši potreba posilniť mandát a administratívnu kapacitu národných kontaktných miest pre otázky Rómov a zabezpečiť ich priame zapojenie do programovania a monitorovania finančných prostriedkov EÚ.

Pokiaľ ide o financovanie, v národných strategických rámcoch a akčných plánoch pre Rómov sa zvýšená pozornosť venuje identifikácii potrieb financovania a uvádzajú sa v nich pridelenia prostriedkov zo štátnych rozpočtov. Existuje však vysoká úroveň závislosti od darcovského financovania. Výraznou finančnou podporou Komisie z finančných prostriedkov nástroja predvstupovej pomoci (IPA) sa vládam a miestnym orgánom už pomáha pri zlepšovaní ich kapacity a podporujú sa ňou vzdelávanie, podnikateľský duch, legalizácia osád, ako aj siete rómskych OOS. Táto finančná podpora bude pokračovať na vnútroštátnej aj regionálnej úrovni, pričom sa bude vzťahovať na nové prioritné oblasti, ako je digitálna oblasť.

³⁴ Toto hodnotenie sa nevzťahuje na Turecko, keďže nemá národnú stratégiu pre Rómov. V júni 2022 Európska rada v nadväznosti na stanoviská Európskej komisie udelila Ukrajine, Moldavsku a Gruzínsku postavenie krajiny s európskou perspektívou, zatiaľ čo Ukrajine a Moldavsku sa zároveň udelilo postavenie kandidátskej krajiny. Vzhľadom na súčasnú povahu týchto rozhodnutí nie je žiadna z týchto troch krajín súčasťou tohto hodnotenia, a to aj napriek tomu, že Ukrajina a Moldavská republika majú národné stratégie pre Rómov.

³⁵ Výsledok samitu v Sofii zo 6. novembra 2020, Poznanská deklarácia partnerov zo západného Balkánu o začleňovaní Rómov v rámci procesu rozširovania EÚ.

Pokiaľ ide o sektorové ciele strategického rámca EÚ pre Rómov, zlepšovanie prístupu ku kvalitnému vzdelávaniu, k zamestnanosti a zdravotnej starostlivosti je strategickým cieľom vo všetkých národných strategických rámcoch pre Rómov, hoci sa úroveň podrobností ich riešenia líši. Zamestnanosti rómskych žien a mládeže a nadobúdaniu digitálnych zručností sa nevenuje dostatočná pozornosť. Opatrenia týkajúce sa zdravia detí, zraniteľných osôb a obetí rodovo motivovaného násillia sú zahrnuté len čiastočne, pričom sa nedostatočne rieši zlepšenie zdravotnej mediácie. Pokiaľ ide o bývanie, krajiny západného Balkánu už dokončili mapovanie nelegálnych/neformálnych osád. Súčasťou národných strategických rámcov pre Rómov sú odkazy na sociálne bývanie, len čiastočne sú však zamerané na otázky, ako je legalizácia a zlepšovanie infraštruktúry v osadách, odstraňovanie postupu núteného vysťahovania, ako aj na opatrenia na riešenie bezdomovectva Rómov. Celkovo sa pokrok ubera správny smerom, v priebehu desaťročia však bude potrebné vynaložiť dodatočné úsilie.

Rovnosť, začleňovanie a účasť Rómov a postupné zosúladienie so strategickým rámcem EÚ pre Rómov sa bude musieť riadne riešiť na Ukrajine a v Moldavskej republike³⁶, ktoré sú dvoma novými kandidátskymi krajinami na vstup do EÚ, ako aj v Gruzínsku, ktoré je potenciálnou kandidátskou krajinou. Medzi priority vymedzené v stanoviskách Európskej komisie³⁷ už patrí potreba posilniť v týchto troch krajinách práva a právny rámec ich národnostných menšín a zraniteľných skupín.

Komisia bude ako súčasť kapitoly 23 rokovaní o rozšírení s názvom „Justícia a základné práva“ pozorne monitorovať pokrok a naďalej bude finančne podporovať začleňovanie Rómov na západnom Balkáne, Ukrajine, v Moldavsku, Gruzínsku a Turecku.

7. USMERNENIA PRE ČLENSKÉ ŠTÁTY

Komisia členské štáty vyzýva, aby sa zaoberali oblasťami, v ktorých je potrebné dosiahnuť zlepšenie a ktoré sa identifikovali v tomto oznámení a analýzách jednotlivých krajín obsiahnutých v prvej časti pracovného dokumentu útvarov Komisie, a to aj pridelením zodpovedajúcich rozpočtov (a jasným uvedením zdrojov financovania, napr. štátnych rozpočtov, fondu EFRR, programov ESF+, plánov obnovy a odolnosti). Členské štáty by mali na základe svojho vnútroštátneho kontextu účinne využiť mechanizmy na obnovu alebo aktualizáciu národných strategických rámcov pre Rómov a/alebo ich akčných plánov a plánov vykonávania v záujme zvyšovania ich ambícií.

Členským štátom, v ktorých žije značný počet Rómov, sa dôrazne odporúča, aby zvýšili svoju úroveň ambícií pri riešení výziev, ktorým Rómovia čelia v štyroch sektorových oblastiach, a súčasne zabezpečili riadne prierezové uplatňovanie horizontálnych cieľov na boj proti protirómskemu zmýšľaniu, diskriminácii, nenávisťným prejavom a trestným činom z nenávisti a boj proti chudobe, pričom zabezpečia zmysluplnú účasť Rómov na živote spoločnosti. Vykonávanie národných strategických rámcov a akčných plánov pre Rómov by malo byť založené na spoľahlivých východiskách vrátane prieskumu agentúry FRA o Rómoch na roky 2020 – 2021 pre skúmané krajiny, ako aj na dostatočne ambiciózných zámeroch, ktoré sú úzko prepojené so zámermi na úrovni strategického rámca EÚ pre Rómov. Je dôležité, aby tieto členské štáty zvolili kombinovaných prístup, ktorý sa zameriava na rovnosť a začleňovanie Rómov, ako aj uplatňuje hľadisko ich rovnosti a začleňovania.

³⁶ [Súčasťou stanoviska Komisie z júna 2022 k Moldavsku sú odporúčania týkajúce sa Rómov.](#)

³⁷ [Stanoviská Európskej komisie k žiadostiam o členstvo v EÚ.](#)

Komisia vyzýva členské štáty, ktoré zaviedli súbor politických opatrení na začleňovanie, aby zabezpečili, že všeobecné politiky a programy sociálneho začlenenia majú skutočný dosah na rómske obyvateľstvo, a aby vypracovali ciele opatrenia, ktorými sa podľa potreby podporuje prístup Rómov k všeobecnej nesegregovanej infraštruktúre a službám.

Komisia vyzýva všetky členské štáty, ktoré sú v procese vypracovania alebo vykonávania iných vnútroštátnych stratégií zameraných na znižovanie nerovnosti alebo boj proti diskriminácii, ako sú akčné plány na boj proti rasizmu alebo akčné plány v rámci Európskej záruky pre deti, aby zabezpečili primerané uplatňovanie hľadiska rómskych otázok, ako aj úplnú komplementárnosť a súlad s opatreniami, ku ktorým sa zaviazali v národných strategických rámcoch pre Rómov.

Všetky členské štáty odsúhlasili hlavné zámery EÚ v oblasti zamestnanosti, zručností a chudoby, ktoré sa navrhli v akčnom pláne na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv z roku 2021³⁸. Štáty v týchto oblastiach vypracovali vnútroštátne ciele, ktoré by sa mali v čo najväčšej možnej miere využiť na zabezpečenie, že sa na nikoho nezabudne.

Národné kontaktné miesta pre otázky Rómov

Úloha a účinnosť národných kontaktných miest pre otázky Rómov sú kľúčovými prvkami pri úspešnom vykonávaní národných strategických rámcov pre Rómov. Hoci väčšina členských štátov poskytla národným kontaktným miestam pre otázky Rómov vhodné mandáty a úlohy koordinácie s ministerstvami a inými zodpovednými orgánmi, väčšina národných kontaktných miest pre otázky Rómov sa nedostatočne posilnila z hľadiska dodatočných finančných a personálnych zdrojov, čo obmedzuje ich kapacitu riadne vykonávať koordinačnú a monitorovaciu úlohu. Zároveň by sa mali v relevantných prípadoch zapájať do programovania, vykonávania a monitorovania programov v rámci fondov EFRR a ESF+ (a to aj do monitorovacích výborov), ako aj plánov obnovy a odolnosti, a každého iného fondu Únie, ktorým možno podporovať rovnosť a začleňovanie Rómov. Komisia opakovane zdôrazňuje význam posilňovania postavenia národných kontaktných miest pre otázky Rómov zo strany členských štátov, aby mohli účinne plniť svoju kľúčovú úlohu.

Protirómske zmýšľanie

Boj proti protirómskemu zmýšľaniu a ich prevencia je kľúčovým cieľom a riadiacou zásadou strategického rámca EÚ pre Rómov a odporúčania Rady. V mnohých národných strategických rámcoch pre Rómov sa uznáva význam riešenia ich rôznych foriem vyjadrenia a prejavu vrátane rasizmu zameraného proti Rómom, protirómskej diskriminácie, predsudkov, stereotypov a stigmatizácie, ako aj nenávisných prejavov a trestných činov z nenávisťi.

Mnohé členské štáty uvádzajú protirómske zmýšľanie vo svojich opisoch vnútroštátnych kontextov a výziev. Väčšina členských štátov s početnejším rómskym obyvateľstvom stanovila ciele a opatrenia na boj proti tomuto javu, no v rôznej miere a s rôznou úrovňou ambícií, ktoré dostatočne nezodpovedajú rozsahu problému. Komisia členské štáty vyzýva, aby zintenzívnili svoje úsilie v tejto oblasti, a vyzýva tie členské štáty, ktoré nestanovili plány na riešenie tohto problému, aby tak urobili.

³⁸ [Ciele Európskeho piliera sociálnych práv do roku 2030.](#)

Segregácia vo vzdelávaní a bývaní

Komisia vyzýva členské štáty, najmä tie, v ktorých žije značný počet Rómov, aby vystupňovali svoje úsilie o prevenciu a odstraňovanie segregácie rómskych detí v školách a ich priestorovej segregácie a aby riešili otázku nesprávnej diagnostiky vedúcej k nevhodnému zaraďovaniu rómskych detí do vzdelávania žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Komisia zároveň členské štáty vyzýva, aby proaktívne identifikovali a odstraňovali prekážky, ktoré bránia rómskym deťom v účasti na predškolskom vzdelávaní a získavaní kvalitného vzdelávania v nesegregovanom prostredí na všetkých úrovniach. Komisia členským štátom dôrazne odporúča, aby v plnom rozsahu využili finančné prostriedky EÚ (ESF+, EFRR, InvestEU a plán obnovy a odolnosti) na pomoc pri zlepšovaní životných podmienok a rozvojových vyhliadok marginalizovaných rómskych komún a Rómov žijúcich v domácnostiach s nízkymi príjmami, ktorí sú ohrození chudobou alebo sociálnym vylúčením. Členské štáty by mali poskytnúť všeobecné sociálne bývanie v nesegregovaných oblastiach, ktoré dopĺňajú opatrenia na podporu prístupu k hlavnému vzdelávaciemu prúdu, zamestnanosti, zdravotnej a sociálnej starostlivosti, a vypracovať alebo aktualizovať miestne opatrenia a vykonávať plány na odstraňovanie segregácie.

Ciele a ukazovatele

Stanovenie vnútroštátnych presne vyčíslených cieľov, ktoré sú prepojené s ukazovateľmi a východiskami, je rozhodujúce pre monitorovanie pokroku pri dosahovaní zámerov strategického rámca EÚ pre Rómov. Prieskum agentúry FRA o Rómoch na roky 2020 – 2021 poskytuje východisko pre skúmané krajiny. Je dôležité, aby tieto členské štáty zvolili kombinovaných prístup, ktorý sa zameriava na rovnosť a začleňovanie Rómov, ako aj uplatňuje hľadisko ich rovnosti a začleňovania.

Komisia okrem toho všetkým členským štátom odporúča, aby podľa potreby preskúmali a zmenili svoje národné strategické rámce pre Rómov s cieľom vypracovať konkrétne kvantitatívne ciele, ktoré pomôžu EÚ kolektívne dosiahnuť ciele strategického rámca EÚ pre Rómov na rok 2030.

Uplatňovanie príslušných hľadísk

V mnohých národných strategických rámcoch pre Rómov sa opisujú opatrenia, ktoré sú prepojené so všeobecnými politikami a programami sociálneho začlenenia. Tieto opatrenia však často neuvádzajú podrobné informácie o spôsobe a rozsahu ich prínosov pre Rómov. Hoci je úsilie o riešenie začleňovania Rómov prostredníctvom všeobecných politik a programov potrebné, členské štáty by mali stanoviť záruky na prevenciu opomenutia alebo povrchného začlenenia rómskych otázok. Do tohto procesu by sa mali zapojiť národné kontaktné miesta pre otázky Rómov, ktoré by v ňom mali zaujať medzisektorovú koordinačnú úlohu.

Účasť

Členské štáty by mali zabezpečiť a preukázať skutočnú a zmysluplnú účasť Rómov počas všetkých fáz vykonávania národných strategických rámcov pre Rómov a programov financovania EÚ na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni, ako aj na monitorovaní a podávaní správ týkajúcich sa národného strategického rámca pre Rómov. Spoluprácu v tejto oblasti možno dosiahnuť posilňovaním zapojenia národných platforiem pre Rómov alebo rovnocenných konzultačných a participatívnych procesov.

8. PODPORA ZO STRANY EURÓPSKEJ KOMISIE

1. Presadzovanie právnych predpisov EÚ

Komisia bude naďalej monitorovať presadzovanie a uplatňovanie smernice o rasovej rovnosti³⁹, smernice o právach obetí⁴⁰ a rámcového rozhodnutia Rady o boji proti rasizmu a xenofóbii a na presadenie zmien vo vnútroštátnych právnych predpisoch a politikách začne v prípade potreby konať v súvislosti s porušením povinnosti. Komisia posilní inštitucionálny rámec na boj proti diskriminácii predložením legislatívneho návrhu noriem pre subjekty pre rovnaké zaobchádzanie.

2. Začlenenie hľadiska rovnosti Rómov do politických iniciatív EÚ a mobilizácia fondov EÚ pre Rómov

Komisia zabezpečí, aby bol boj proti rasovej alebo etnickej diskriminácii začlenený do politík, právnych predpisov a programov financovania EÚ na podporu súdržnosti, začleňovania a účasti. Komisia bude monitorovať vykonávanie politík, ktoré sú relevantné pre rovnosť, začleňovanie a účasť Rómov, a to aj v kontexte Európskeho semestra.

Podpora sa bude členským štátom poskytovať na ďalší rozvoj a vykonávanie ich národných rámcov pre Rómov, a to prostredníctvom finančnej podpory a koordinačných opatrení. Ďalšia podpora sa bude poskytovať aj v podobe pomoci v rámci nástroja technickej podpory⁴¹. Poskytne sa budovanie kapacít, najmä prostredníctvom agentúry FRA, na rozvoj spoľahlivých systémov monitorovania a hodnotenia, ako aj na zber údajov týkajúcich sa rovnosti v záujme tvorby politík a vykonávania národných rámcov pre Rómov. Národným kontaktným miestam pre otázky Rómov sa poskytne pomoc na rozširovanie ich znalostí a kapacity na monitorovanie a podávanie správ o vykonávaní národných rámcov pre Rómov, ako aj na vypracovanie prispôbených ukazovateľov.

Komisia čo najlepšie využije zasadnutia národných kontaktných miest pre otázky Rómov v záujme nadviazania na zistenia tohto oznámenia.

Komisia podporí vykonávanie rôznych programov a projektov, ako sú pilotný projekt EÚ HERO⁴², ktorým sa umožní realizácia pilotných projektov zlepšujúcich prístup zraniteľných rómskych rodín k bývaniu a zamestnanosti, a prípravná akcia EÚ na roky 2021 – 2025 – Rómsky občiansky monitoring týkajúca sa budovania kapacít organizácií rómskej občianskej spoločnosti na monitorovanie vykonávania národných strategických rámcov pre Rómov. Ďalšie projekty sú zamerané na prístup k vzdelávaniu alebo na budovanie kapacít tvorby politík, ako sú spoločné programy EÚ a Rady Európy INSCHOOL a ROMACT⁴³.

Národné kontaktné miesta pre otázky Rómov a národné platformy pre Rómov získajú podporu prostredníctvom osobitných výziev Komisie v rámci programu Občania, rovnosť,

³⁹ [Smernica Rady 2000/43/ES z 29. júna 2000, ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod.](#)

⁴⁰ [Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV.](#)

⁴¹ [Nástroj technickej podpory.](#)

⁴² [Pilotný projekt HERO](#)

⁴³ Spoločné programy EÚ a Rady Európy: prístup k vzdelávaniu [INSCHOOL](#) a budovanie kapacít na tvorbu politík [ROMACT](#); projektom REDI Economic Development S.A. s podporou Európskeho investičného fondu (EIF) sa v štyroch krajinách podporuje podnikanie Rómov.

práva a hodnoty⁴⁴. Programom Občania, rovnosť, práva a hodnoty sa zároveň podporujú projekty na boj proti rasizmu, protirómskemu zmysľaniu a diskriminácii, ako aj projekty na pamiatku holokaustu prostredníctvom jeho výziev v oblasti európskeho historického povedomia⁴⁵.

Komisia bude podnecovať spoluprácu medzi členskými štátmi na podporu rovnakého prístupu ku kvalitnému vzdelávaniu pre všetkých, a to prostredníctvom európskeho vzdelávacieho priestoru a akčného plánu digitálneho vzdelávania⁴⁶, ako aj fondu ESF+. Komisia bude v rámci svojej pracovnej skupiny pre európsky vzdelávací priestor zameranej na rovnosť a hodnoty naďalej uľahčovať vzájomné učenie o boji proti diskriminácii vo vzdelávaní a prostredníctvom neho.

Komisia bude ďalej začleňovať otázky Rómov do všetkých príslušných činností podľa stratégií, ktorými sa vykonáva Únia rovnosti⁴⁷, program Erasmus+⁴⁸ a program Európsky zbor solidarity⁴⁹. Komisia zmobilizuje zdroje v rámci programu EU4Health⁵⁰ na pomoc pri prevencii ochorení a uľahčovaní očkovania, ako aj na pomoc pri rozvoji mechanizmov na lepšie riešenie kríz v súvislosti so zdravím, a to aj medzi rómskym obyvateľstvom. Projektmi z prostriedkov fondov v oblasti klímy a infraštruktúry⁵¹ sa podporí začleňovanie osôb so zdravotným postihnutím a osôb ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením vrátane Rómov, ako aj cenovo dostupné sociálne bývanie.

Komisia bude pri plnení fondov EÚ vrátane Európskeho sociálneho fondu plus (ESF+) spolupracovať s členskými štátmi, aby sa zabezpečilo uspokojenie potrieb Rómov prostredníctvom kombinovaného prístupu všeobecných a cielených opatrení, pričom bude podporovať výmenu najlepších postupov a usmernení členských štátov týkajúcich sa odstraňovania segregácie v oblasti vzdelávania a bývania.

3. Opatrenia a podpora EÚ na presadzovanie účasti, začlenenia a rozmanitosti Rómov

Komisia na základe ustálenej praxe bude spolupracovať s členským štátom, ktorý vykonáva predsedníctvo Rady EÚ, aby otázky rovnosti, začleňovania a účasti Rómov zostali na poprednom mieste politického programu.

Komisia bude pokračovať v práci na zveľaďovaní nadnárodných partnerstiev, vzájomného učenia a výmeny know-how a sľubných postupov, a to podporou: i) siete národných kontaktných miest pre otázky Rómov; ii) organizácie európskej platformy pre začleňovanie Rómov; iii) realizácie projektu Rómsky občiansky monitoring a iv) spolupráce s európskou sieťou subjektov pre rovnaké zaobchádzanie (Equinet) a so sieťou EURoma.

⁴⁴ [Program Občania, rovnosť, práva a hodnoty](#).

⁴⁵ Výzvy na predkladanie návrhov v oblasti [európskeho historického povedomia](#).

⁴⁶ [Európsky vzdelávací priestor](#), ťažiskové témy: [zlepšovanie kvality a rovnosti v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy](#) a [akčný plán digitálneho vzdelávania](#).

⁴⁷ [Únia rovnosti: prvý rok opatrení a dosiahnutých výsledkov](#).

⁴⁸ [Erasmus+](#) – program EÚ pre vzdelávanie, odbornú prípravu, mládež a šport.

⁴⁹ [Európsky zbor solidarity](#).

⁵⁰ [Program EU4Health](#).

⁵¹ [Fond programu InvestEU v oblasti klímy a infraštruktúry](#).

Komisia bude zároveň pokračovať v svojej spolupráci a partnerstve s Európskym parlamentom a rómskou občianskou spoločnosťou s cieľom oslavy Medzinárodného dňa Rómov.

Na určenie najlepšieho postupu riešenia nedostatkov a spôsobov ich prekonania, ako aj na zopakovanie a rozšírenie sľubných postupov sa bude o zisteniach tohto hodnotenia diskutovať aj s organizáciami občianskej spoločnosti v konzultačnej skupine Komisie pre OOS a v rámci Rómskeho občianskeho monitoringu na roky 2021 – 2025.

Komisia bude podporovať rozmanitosť a inkluzívnosť prostredníctvom programu Kreatívna Európa⁵², ako aj začleňovanie Rómov na pracovisku prostredníctvom platformy EÚ pre charty rozmanitosti⁵³. Novou stratégiou ľudských zdrojov⁵⁴ Komisie sa prispeje k zvyšovaniu rozmanitosti jej zamestnancov, pričom sa ňou bude usilovať o väčší počet stážistov a zamestnancov z nedostatočne zastúpených skupín a etnických menšín. Komisia prostredníctvom svojho kompetenčného centra pre participatívnu a deliberatívnu demokraciu⁵⁵ okrem toho poskytuje hlbšie poznatky o rozvoji inkluzívnych postupov zapojenia občanov, ktoré môžu pomôcť pri podpore inkluzívnej politickej účasti Rómov na miestnej úrovni v Európe.

4. Opatrenia a podpora EÚ na presadzovanie rovnosti a boj proti protirómskemu zmýšľaniu

Komisia bude, v nadväznosti na svoj záväzok podporovať pozitívne príbehy a vzorové príklady Rómov a bojovať proti protirómskemu zmýšľaniu, stereotypizácii, protirómskej rétorike a nenávisťným prejavom, pokračovať vo svojej práci prostredníctvom skupiny na vysokej úrovni pre boj proti nenávisťným prejavom a trestným činom z nenávisti, ako aj v spolupráci a spoločnej práci s Radou Európy prostredníctvom pripravovaného projektu EQUIROM⁵⁶.

9. ZÁVER

Hlavné ciele, zámery a opatrenia uvedené v strategickom rámci EÚ pre Rómov a odporúčania Rady sa v rôznej miere odzrkadľujú v národných strategických rámcoch pre Rómov. Pokiaľ ide o realizáciu požadovaných zmien do roku 2030, musia sa vytvoriť a udržiavať silné partnerstvá medzi všetkými relevantnými zainteresovanými stranami s cieľom účinne reagovať na výzvy v konkrétnej krajine, riadne monitorovať pokrok a podľa potreby upraviť a aktualizovať národné strategické rámce pre Rómov. Komisia bude pokračovať v práci na úrovni EÚ s cieľom zabezpečiť úplnú podporu tejto práce.

Komisia členské štáty vyzýva, aby čo najlepšie využili jej hodnotenie, zistenia a usmernenia pre zlepšenie a aby v súlade s odporúčaním Rady predložili do júna 2023 správu

⁵² [Program Kreatívna Európa](#).

⁵³ [Platforma EÚ pre charty rozmanitosti](#) – platforma ponúka miesto pre existujúce európske charty rozmanitosti (v súčasnosti 26) na výmenu a spoločné využívanie skúseností a osvedčených postupov.

⁵⁴ [Stratégia ľudských zdrojov](#) Komisie.

⁵⁵ [Kompetenčné centrum pre participatívnu a deliberatívnu demokraciu](#).

⁵⁶ Rovnosť a nediskriminácia Rómov (EQUIROM) je projekt, ktorý zrealizuje Rada Európy prostredníctvom financovania z výziev na predkladanie návrhov CERV-2021-COEU-1.

o dosiahnutom pokroku. V ďalšom oznámení Komisie sa zhodnotia prvé správy členských štátov o vykonávaní ich národných strategických rámcov pre Rómov a pokrok, ktorý dosiahli smerom k cieľom na rok 2030.

Agentúra FRA sa zaviazala vykonať v roku 2024 nový prieskum o Rómoch. Jeho zisteniami spolu s podávaním správ členských štátov každé dva roky sa zvýši kapacita členských štátov, ako aj Komisie, na meranie pokroku dosiahnutého smerom k cieľom strategického rámca EÚ pre Rómov na rok 2030. Komisia bude pri meraní tohto pokroku úzko spolupracovať s agentúrou FRA.

Pokrok pri riešení osobitných problémov, ktorým Rómovia čelia, je dôležitou skúškou pre Úniu rovnosti a všeobecnejšie pre EÚ, pričom Komisia je odhodlaná zabezpečiť, aby sa k tomuto úsiliu naďalej prispievalo na úrovni EÚ.